

Η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση στην Εσωτερική Αγορά

Έλενα-Νίκη Καρλετίδη, Μεταπτυχιακή φοιτήτρια, Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα «Διεθνές Εμπορικό Δίκαιο»

Η σύγχρονη παγκόσμια οικονομική κρίση επέδρασε δυσμενώς στα κράτη μέλη της Ευρωζώνης καθώς και στο χρηματοπιστωτικό τομέα και η αλληλεπίδραση μεταξύ δημοσίου τομέα των κρατών και των πιστωτικών ιδρυμάτων τους επέτεινε την οικονομική κατάσταση. Η Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε) προκειμένου να επαναφέρει τη σταθερότητα στα πιστωτικά ιδρύματα και στην ευρύτερη οικονομία θεσμοθέτησε την Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση, με κυρίαρχο ρόλο στο νέο σχηματισμό αυτόν της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας.

Ο θεσμός της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ενώσεως αποτελεί πλέον γεγονός. Στα πλαίσια της παρούσας μελέτης πρόκειται να αναλυθεί διεξοδικά σε τι συνίσταται αυτή η Ένωση, πώς ρυθμίζεται και τί φιλοδοξεί να πραγματοποιήσει με τη δημιουργία της. Θα αναλυθεί επίσης το πώς προέκυψε και για ποιούς λόγους θεωρήθηκε επιτακτική η ανάγκη θεσμοθέτησής της. Η Τραπεζική Ένωση, ένας νέος σχηματισμός σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ενώσεως (Ε.Ε.), συντίθεται από ενιαίους κανόνες αναφορικά με τη διακυβέρνηση και την εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων και ως σκοπό έχει, μεταξύ άλλων, να συμβάλει στην ολοκλήρωση της Εσωτερικής Αγοράς. Κεντρικός είναι ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) που έχει ήδη αναλάβει τον εποπτικό ρόλο των πιστωτικών ιδρυμάτων της Ε.Ε. με την καθιέρωση ενός ενιαίου κανονιστικού και ρυθμιστικού πλαισίου για όλα τα πιστωτικά ιδρύματα στα κράτη μέλη του ευρώ. Στα πλαίσια της παρούσας έρευνας, θα παρουσιασθεί το φαινόμενο της σύγχρονης παγκόσμιας οικονομικής κρίσης που ξεκίνησε με την κατάρρευση της Lehman Brothers, περί τα έτη 2008-2009 και το οποίο συνεχίζει μέχρι σήμερα να επηρεάζει δυσμενώς τα κράτη μέλη της Ευρωζώνης, τα πιστωτικά ιδρύματα και την ευρύτερη οικονομία και που

θεωρείται ως ο καθοριστικότερος παράγοντας που συντέλεσε στη δημιουργία της οικονομικής κρίσης και κατέληξε στη δημιουργία της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ενώσεως. Περαιτέρω, θα αναλυθεί το παράδειγμα της Ελλάδος και της Κύπρου με τις νέες μεθόδους «bail-in» και «bail-out» που εφαρμόστηκαν στα πιστωτικά ιδρύματα που θεωρήθηκαν αφερέγγυα. Από την εν λόγω ανάλυση θα καταδειχθεί και η αλληλεξάρτηση μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων και των δημοσίων ταμείων των κρατών που συμβάλλει σε περαιτέρω οικονομικές δυσχέρειες. Θα αναδειχθεί το ενιαίο πλαίσιο κανόνων (Single Rulebook) που συνθέτει το νέο πλαίσιο και θα γίνει ειδική αναφορά στον Κανονισμό (ΕΕ) 575/2013 και την Οδηγία 2013/36/ΕΕ που αποτελούν τη βάση της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ενώσεως. Θα αναλυθούν ειδικότερα οι «τρεις πυλώνες» που συνθέτουν την Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση και συγκεκριμένα, ο Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός, ο Ενιαίος Μηχανισμός Εξυγίανσης και η εγγύηση τραπεζικών καταθέσεων. Καταληκτικά, θα παρουσιασθεί και η κριτική στο νέο θεσμό, με τους κυριότερους προβληματισμούς. Συνεπώς, σε πρώτο στάδιο θα παρουσιασθεί η παγκόσμια οικονομική κρίση που επηρέασε βαθύτατα και τα πιστωτικά ιδρύματα, σε δεύτερο

«θα αναλυθεί το παράδειγμα της Ελλάδος και της Κύπρου με τις νέες μεθόδους «bail-in» και «bail-out» που εφαρμόστηκαν στα πιστωτικά ιδρύματα που θεωρήθηκαν αφερέγγυα»

Εσωτερική Αγορά

στάδιο θα αναλυθεί η αντίδραση στην οικονομική κρίση σε επίπεδο Ε.Ε. και σε τρίτο στάδιο θα αναδειχθούν οι νέες ρυθμίσεις που συνθέτουν την Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση.

1. Εσωτερική αγορά και ευρωπαϊκή τραπεζική ένωση

Η Ε.Ε. διακηρύσσει τέσσερις θεμελιώδεις ελευθερίες που συνθέτουν την εσωτερική αγορά, την ελεύθερη κυκλοφορία προσώπων, αγαθών, κεφαλαίων και υπηρεσιών. Συνεπώς, η ενιαία αγορά επιτρέπει τη δραστηριοποίηση φυσικών και νομικών προσώπων εκτός των ορίων των εθνικών συνόρων, προωθώντας τις διασυνοριακές συναλλαγές εντός της Ε.Ε. Σε αυτό συντείνει και η καθιέρωση του ενιαίου νομίσματος του ευρώ σε δεκαεπτά (από τα είκοσι οκτώ συνολικά) κράτη μέλη της Ε.Ε. που αποτελούν την Ευρωζώνη.⁽¹⁾

Στα πλαίσια της «ολοκλήρωσης της ενιαίας αγοράς» που συγκεκριμενοποιήθηκε ως ιδέα μέσω της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης από το 1987, οι ηγέτες της Ε.Ε. υιοθέτησαν το Λευκό Βιβλίο (White Book) το 1985 και έθεσαν ένα κοινό πλαίσιο αρχών και κανόνων, με σκοπό αυτοί να τεθούν σταδιακά σε λειτουργία για την επίτευξη του σκοπού της ολοκλήρωσης σε διάφορους τομείς. Η εν λόγω ολοκλήρωση αποτελεί πλέον προτεραιότητα για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το κίνητρο για την ανάπτυξη και ενίσχυση της οικονομίας, ενώ δεν μπορούσε να μην περιλαμβάνει και τον χρηματοπιστωτικό κλάδο σε όλο το φάσμα του.⁽²⁾

Η οικονομική κρίση που παρουσιάστηκε από το 2008 και έπειτα, θεωρήθηκε ότι επηρέασε δυσμενώς όλους τους κλάδους της οικονομίας, τις επενδύσεις, την αγορά εργασίας, τα δημοσιονομικά διαφόρων κρατών, καθώς και τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και τις τραπεζικές εργασίες και ότι η εποπτεία που ασκούσαν τα κράτη μέλη και τα μέτρα που έλαβαν δεν ήταν κατάλληλα να

διαφυλάξουν τη σταθερότητα και κατ'επέκταση να προωθήσουν την ενιαία αγορά. Και επειδή η ενιαία αγορά περιλαμβάνει και τις χρηματοπιστωτικές εργασίες, η Ε.Ε. έθεσε ως στόχο τη δημιουργία ενός σταθερού χρηματοπιστωτικού κλάδου, με αυστηρή εποπτεία για τα πιστωτικά ιδρύματα και ειδικές πρόνοιες για υποχρεώσεις αύξησης της κεφαλαιακής τους βάσης και υποχρεώσεις πρόβλεψης των πιθανών κινδύνων που απειλούν τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα, με σκοπό τη διαφύλαξη της εμπιστοσύνης προς τα πιστωτικά ιδρύματα.⁽³⁾ Είναι γεγονός ότι εκτός από τις διάφορες τραπεζικές εργασίες τις οποίες εξυπηρετούν τα πιστωτικά ιδρύματα, επιτελούν σημαντικό ρόλο στη γενικότερη ανάπτυξη της οικονομίας, στη χρηματοδότηση και στις επενδύσεις, τόσο σε σχέση με ιδιώτες, όσο και σε σχέση με μικρές και μεγάλες επιχειρήσεις. Ένας τόσο σημαντικής σπουδαιότητας κλάδος, ο οποίος, αναλόγως των περιστάσεων, θα μπορούσε να οδηγήσει την οικονομία, είτε σε ανάπτυξη, είτε σε κατάρρευση, οδηγήθηκε σε υπαγωγή σε ευρωπαϊκό εποπτικό καθεστώς. Οι «μεταρρυθμίσεις» που έλαβαν χώρα σε ευρωπαϊκό επίπεδο κατέληξαν εν τέλει στη δημιουργία της «Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ενώσεως».⁽⁴⁾ Η Τραπεζική Ένωση θα αναπτυχθεί διεξοδικά στη συνέχεια. Στην παρούσα φάση, θα ακολουθήσει μια σύντομη ιστορική αναδρομή στην οικονομική κρίση της τελευταίας πενταετίας (2008-2013) για να γίνει πλήρως αντιληπτή η δικαιολογητική βάση των ανωτέρω μεταρρυθμίσεων.

2. Οικονομική κρίση- πιστωτικά ιδρύματα- δημοσιονομική κρίση

2.1 Γενικά

Παρατηρείται συχνά το φαινόμενο η δυσχερής οικονομική κατάσταση των δημοσίων οικονομικών ενός κράτους, να επιδρά αρνητικά στην οικονομική κατάσταση των πιστωτικών ιδρυμάτων, όπως

«επειδή η ενιαία αγορά περιλαμβάνει και τις χρηματοπιστωτικές εργασίες, η Ε.Ε. έθεσε ως στόχο τη δημιουργία ενός σταθερού χρηματοπιστωτικού κλάδου, με αυστηρή εποπτεία για τα πιστωτικά ιδρύματα και ειδικές πρόνοιες για υποχρεώσεις αύξησης της κεφαλαιακής τους βάσης»

(1) Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έσωτερική Αγορά 2014' <http://europa.eu/pol/pdf/flirbook/el/internal_market_el.pdf> πρόσβαση 21/12/2015.

(2) Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έσωτερική Αγορά 2014' <http://europa.eu/pol/pdf/flirbook/el/internal_market_el.pdf> πρόσβαση 21/12/2015.

(3) Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έσωτερική Αγορά 2014' <http://europa.eu/pol/pdf/flirbook/el/internal_market_el.pdf> και Ευρωπαϊκή Ένωση, Μια αγορά χωρίς σύνορα' <http://europa.eu/pol/singl/index_el.htm> πρόσβαση 21/12/2015.

(4) Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Τραπεζικός και χρηματοπιστωτικός τομέας 2015' πρόσβαση 21/12/2015.

Η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση στην Εσωτερική Αγορά

και το αντίστροφο δηλ. οι οικονομικές δυσχέρειες των πιστωτικών ιδρυμάτων, να επιδρούν αρνητικά στα δημοσιονομικά ενός κράτους.

Σε περιόδους οικονομικής άνθησης, τα πιστωτικά ιδρύματα φέρονται ως «υπερεθνικοί φορείς», ενώ σε περιόδους οικονομικής κρίσης, πεθαίνουν ως «εθνικοί φορείς».⁽⁵⁾

Στη συνέχεια αναλύεται πώς άρχισε η σύγχρονη παγκόσμια οικονομική κρίση που οδήγησε στη δημιουργία της τραπεζικής ενώσεως.

2.2 LEHMAN BROTHERS - Η.Π.Α.

Το Σεπτέμβριο του 2008 ανακοινώθηκε πως η πολυεθνική επενδυτική τράπεζα Lehman Brothers, τέταρτη μεγαλύτερη επενδυτική Τράπεζα των Η.Π.Α., πτώχευσε στη Νέα Υόρκη, ανακοινώνοντας ζημιές περίπου εξήντα δισεκατομμυρίων δολαρίων. Η πτώχευσή της θεωρείται ότι συντέλεσε στη δημιουργία της σύγχρονης οικονομικής κρίσης και προκάλεσε το λεγόμενο «domino effect» στην οικονομία επηρεάζοντας αλυσιδωτά τις παγκόσμιες αγορές.⁽⁶⁾

Στην ουσία, η Lehman Brothers απέκρυπτε τα πραγματικά οικονομικά της στοιχεία, μέσω διαφόρων λογιστικών τεχνικών, που της επέτρεπαν να παρουσιάζει μία ανθηρή εικόνα, ενώ στην πραγματικότητα έπρεπε να δείχνει ζημιές.

Ειδικότερα, η πτώχευσή της, οδήγησε το χρηματοοικονομικό σύστημα των Η.Π.Α. σε κατάρρευση. Η Lehman Brothers διατηρούσε τίτλους συνδεδεμένους με στεγαστικά δάνεια μειωμένης εξασφάλισης, (subprime loans), τα οποία θεωρήθηκαν ως «η ρίζα της πιστωτικής κρίσης». Στα πλαίσια των μέτρων που λήφθηκαν τότε από την αμερικανική κυβέρνηση ήταν και η έκτακτη

οικονομική ενίσχυση από την Ομοσπονδιακή Τράπεζα των Η.Π.Α. (Κεντρική Τράπεζα), ποσού περίπου ογδόντα δισεκατομμυρίων δολαρίων, προς την ασφαλιστική εταιρεία AIG, για να μην καταρρεύσει με τη σειρά της, επηρεάζοντας αλυσιδωτά την ευρύτερη οικονομία.⁽⁷⁾

Σε αυτό το κλίμα, δέκα περίπου πιστωτικά ιδρύματα, οι Bank of America, Goldman Sachs, Merrill Lynch, Morgan Stanley, JPMorgan Chase, Citibank, Barclays, Deutsche Bank, Credit Suisse, UBS, προχώρησαν στη δημιουργία ενός ταμείου στο οποίο κατέθεσαν περίπου εβδομήντα δισεκατομμύρια ευρώ με σκοπό τη σωτηρία τους σε ενδεχόμενη περίπτωση πτώχευσης.⁽⁸⁾

Μετά την πτώχευση της Lehman Brothers, ειδηλώθηκε, μεταξύ άλλων και απότομη μείωση των τιμών των ακινήτων, μειώθηκαν οι δανειοδοτήσεις, επηρεάστηκαν τα υφιστάμενα τότε στεγαστικά δάνεια, παρουσιάστηκε πτώση του Χρηματιστηρίου στις ΗΠΑ και στην Ευρώπη, δεν υπήρχαν αξιόλογες επενδυτικές κινήσεις και αυξήθηκε κατακόρυφα η ανεργία. Είναι γεγονός ότι χάθηκαν περίπου πέντε εκατομμύρια θέσεις εργασίας σε χρονικό διάστημα περίπου οκτώ μηνών μετά την «πτώση» της Lehman Brothers.⁽⁹⁾

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), τόνωσε τότε την αγορά της Ε.Ε. με περίπου τριάντα δισεκατομμύρια ευρώ.

2.3 Δημοσιονομική Ελληνική κρίση και πιστωτικά ιδρύματα

Στην Έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος με θέμα «Έκθεση για την Ανακεφαλαίωση και Αναδιάταξη του Ελληνικού Τραπεζικού

(7) Βλ. και Καθημερινή, *Lehman Brothers: Η πιο τραγική χρεοκοπία τράπεζας στην ιστορία* <<http://www.kathimerini.gr/334426/article/oikonomia/die8nhs-oikonomia/lehman-brothers-h-pio-tragikh-xreokopia-trapezas-sthn-istoria>> πρόσβαση 21/12/2015.

(8) Βλ. Στέφανος Νικήτας, *Όταν άρχισε η κρίση: Η κατάρρευση της Lehman Brothers* <<http://news247.gr/eidiseis/afieromata/otan-archise-h-krisi-h-katarreysi-tis-lehman-brothers.2409495.html>> πρόσβαση 21/12/2015.

(9) Βλ. Καθημερινή, *Γιατί οι ΗΠΑ εγκατέλειψαν τη Lehman Brothers* <<http://www.kathimerini.gr/405086/article/oikonomia/die8nhs-oikonomia/giati-oi-hpa-egkateleipsan-tis-lehman-brothers>> πρόσβαση 21/12/2015

(5) Βλ. Χρήστος Χατζηγεωργανίου, *Ο ρόλος των τραπεζών στη δημιουργία και την επίλυση της κρίσης-Πώς μια τραπεζική ένωση μπορεί να δώσει πειστικές λύσεις στα προβλήματα της ευρωζώνης*; <<http://foreignaffairs.gr/articles/68991/xristos-xatzigemmanoyil/o-rolos-ton-trapezon-sti-dimioyrgia-kai-tin-epilysi-tis-krisis>> πρόσβαση 21/12/2015.

(6) Βλ. Στέφανος Νικήτας, *Όταν άρχισε η κρίση: Η κατάρρευση της Lehman Brothers* <<http://news247.gr/eidiseis/afieromata/otan-archise-h-krisi-h-katarreysi-tis-lehman-brothers.2409495.html>> πρόσβαση 21/12/2015

«η Lehman Brothers απέκρυπτε τα πραγματικά οικονομικά της στοιχεία, μέσω διαφόρων λογιστικών τεχνικών, που της επέτρεπαν να παρουσιάζει μία ανθηρή εικόνα, ενώ στην πραγματικότητα έπρεπε να δείχνει ζημιές»

Εσωτερική Αγορά

Τομέα» του 2012,⁽¹⁰⁾ αναφέρεται ότι οι ελληνικές Τράπεζες έχουν επηρεασθεί δυσμενώς από την οικονομική κρίση και παρατηρείται έντονη «επιδείνωση της ποιότητας των δανειακών χαρτοφυλακίων, αδυναμία πρόσβασης στις διεθνείς αγορές, εκροή καταθέσεων» ενώ δυσχεραίνεται η οικονομική κατάσταση των πιστωτικών ιδρυμάτων και από την «αναδιάρθρωση του δημόσιου χρέους, με τη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα (Private Sector Involvement - PSI)».⁽¹¹⁾

Με αυτόν τον τρόπο, στις Τράπεζες που κατείχαν ομόλογα του ελληνικού δημοσίου, μετά το «κούρεμα του ελληνικού χρέους» (απομείωση του δημοσίου χρέους λόγω του PSI) επηρεάστηκε δυσμενώς η ρευστότητά τους, ενώ επηρεάστηκε και η οικονομική κατάσταση όλων των πιστωτικών ιδρυμάτων στο σύνολό τους όπως και η σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος (έγινε λόγος για συστημικές Τράπεζες).⁽¹²⁾ Υπό αυτή την έννοια, τίθενται σε κίνδυνο και οι τραπεζικές καταθέσεις.

Για τους λόγους αυτούς, η Τράπεζα της Ελλάδος και το ελληνικό κράτος, υποβοηθούμενοι από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ), προέβησαν σε κάποιες προσπάθειες με σκοπό αφενός να καλυφθούν οι ανάγκες ρευστότητας με προσφυγή στο «μηχανισμό έκτακτης χρηματοδότησης» (Emergency Liquidity Assistance - ELA), αφετέρου, όπως αναφέρεται στην Έκθεση, να υπάρχει επάρκεια δημοσίων πόρων (Χρηματοδοτικοί Πόροι - Financial Envelope), για την ανακεφαλαιοποίηση των πιστωτικών ιδρυμάτων, με ποσά ύψους περίπου πενήντα δισεκατομμύρια ευρώ.

Από τα ανωτέρω καταδεικνύεται η έντονη επιρροή της οικονομικής κρίσης που επηρέασε και συνεχίζει να επηρεάζει τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα ιδίως από το έτος 2011 έως σήμερα.⁽¹³⁾ Τονίζονται οι αρνητικές συνέπειες στο χρηματοπιστωτικό σύστημα που επηρεάστηκε δυσμενώς και από το πρόσφατο κλείσιμο των πιστωτικών ιδρυμάτων και την επιβολή περιορισμών στη διακίνηση κεφαλαίων.⁽¹⁴⁾

2.4 Η τραπεζική κρίση στην Κύπρο – Cyprus Popular Bank (Laiki) και Τράπεζα Κύπρου

Στην Κυπριακή Δημοκρατία, τα δύο μεγάλα πιστωτικά ιδρύματα, Cyprus Popular Bank (Laiki) και Τράπεζα Κύπρου, θεωρήθηκαν αφερέγγυα και περί το Μάρτιο του 2013, άρχισαν οι διαδικασίες για την αναδιάρθρωσή τους. Σε ανακοίνωση που εξέδωσε η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου (ΚΤΚ) εκείνη την περίοδο, αναφέρθηκε ότι οι διαδικασίες εξυγίανσης και αναδιάρθρωσης των δύο εν λόγω πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν τεθεί σε λειτουργία οδηγούν σε διαχωρισμό της Laiki σε μια «καλή» και μια «κακή» Τράπεζα, την οποία πρώτη απορρόφησε η Τράπεζα Κύπρου. Στην ουσία η Laiki εξυγιάνθηκε και η Τράπεζα Κύπρου ανακεφαλαιοποιήθηκε. Και στις δύο περιπτώσεις διαφυλάχθηκαν οι τραπεζικές καταθέσεις έως €100.000 ενώ πραγματοποιήθηκε και «κούρεμα καταθέσεων» άνω των €100.000, στην Τράπεζα Κύπρου με τη συμμετοχή των καταθετών, των κατόχων μετοχών και ομολόγων του πιστωτικού ιδρύματος, βάσει απόφασης της ΚΤΚ.

Οι εν λόγω διαδικασίες αναδιάρθρωσης και εξυγίανσης δεν επεκτάθηκαν σε άλλο πιστωτικό ίδρυμα εκτός εκείνων που λειτουργούσαν στο έδαφος της Κυπριακής

«η Laiki εξυγιάνθηκε και η Τράπεζα Κύπρου ανακεφαλαιοποιήθηκε»

(10) Τράπεζα της Ελλάδος, 'Έκθεση για την Ανακεφαλαιοποίηση και Αναδιάρθρωση του Ελληνικού Τραπεζικού Τομέα 2012', <<http://www.bankofgreece.gr/>> πρόσβαση 21/12/2015.

(11) Για περισσότερες λεπτομέρειες βλ. Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, 'The IMF and the Private Sector' <<http://www.imf.org/external/np/exr/facts/prinsec.htm>> πρόσβαση 21/12/2015

(12) Βλ. Χρήστος Γκόρτσος, 'Παρατηρητήριο για την Κρίση 2014', <<http://crisisobs.gr/2014/04/sinentefxi-tou-kathigiti-christou-gkortson-genikou-grammatea-tis-ellinikis-enosis-trapezon-sto-paratiritirio-gia-tin-krisi/>> πρόσβαση 21/12/2015.

(13) Καθημερινή, 'Η έκθεση του ΔΝΤ για τη βιωσιμότητα του ελληνικού χρέους' <<http://www.kathimerini.gr/823661/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/h-ekdesh-toy-dnt-gia-ti-vivsimothta-toy-ellhnikoy-xreous>> πρόσβαση 21/12/2015.

(14) Βλ. Τράπεζα της Ελλάδος, 'Έκθεση BlackRock Solutions, Diagnostic Assessment of Greek Banks 2011' <http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoxeis/Diagnostic_Assessment_of_Greek_Banks.pdf> πρόσβαση 21/12/2015

Η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση στην Εσωτερική Αγορά

Δημοκρατίας. Πρέπει να σημειωθεί πως παράλληλα, επιβλήθηκαν και περιοριστικά μέτρα στις τραπεζικές συναλλαγές, προφανώς για μην υπάρξουν μαζικές εκροές κεφαλαίων προς το εξωτερικό.^{(15), (16)}

Περαιτέρω, επισημαίνεται ότι στις δύο ανωτέρω περιπτώσεις που εξετάσαμε, της Ελλάδος και της Κύπρου, χρησιμοποιήθηκαν δύο μέθοδοι αναφορικά με την αναδιάρθρωση του χρέους, το «bail in» και το «bail out», η διάσωση με ίδια μέσα/εκ των έσω και η διάσωση με ανακεφαλαιοποίηση μέσω δημοσίων πόρων. Στην περίπτωση των Κυπριακών πιστωτικών ιδρυμάτων, εφαρμόστηκε το «bail in», δηλαδή μέσω των καταθέσεων των πελατών τους, για ποσά άνω των €100.000 και μέσω των κατόχων αξιογράφων, ομολόγων/μετοχών, ενώ στα πλαίσια κουρέματος του ελληνικού χρέους, εφαρμόστηκε το «bail out».⁽¹⁷⁾

3. Η ευρωπαϊκή τραπεζική ένωση

3.1 Σύνοψη

Η ανωτέρω περίοδος που εξετάστηκε, θεωρήθηκε ως η δυσμενέστερη της σύγχρονης παγκόσμιας οικονομικής ιστορίας, η οποία εκδηλώθηκε αρχικά με την πτώχευση της Lehman Brothers στις ΗΠΑ και επεκτάθηκε στη συνέχεια σε διάφορα κράτη, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα, η Κύπρος, η Ισπανία, η Πορτογαλία, η Ιρλανδία κ.α.

Η εμπιστοσύνη προς τα πιστωτικά ιδρύματα κλονίστηκε, ενώ κατέστη σαφές ότι υπήρχε αλληλεξάρτηση μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων και των δημοσίων ταμείων των κρατών που δημιουργούσε το λεγόμενο

«φάυλο κύκλο» πιστωτικών ιδρυμάτων και κρατών.⁽¹⁸⁾

Τα μέτρα που λήφθηκαν για τη στήριξη των πιστωτικών ιδρυμάτων και την αποτροπή κατάρρευσης της ευρύτερης οικονομίας, προϋπέθεταν λήψη αποφάσεων κυρίως σε Ευρωπαϊκό επίπεδο. Γίνεται λόγος για «εγκαθίδρυση νέας τάξης στις χρηματοπιστωτικές αγορές».⁽¹⁹⁾

Τον Ιούνιο του 2012, σε Σύνοδο Κορυφής της Ευρωζώνης, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και οι Αρχηγοί των κρατών - μελών της ΕΕ, διατύπωσαν τον οδικό χάρτη για την «Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση» (European Banking Union), με συγκεκριμένα χρονοδιαγράμματα και διαδικασίες, με σκοπό, την «υλοποίηση μιας πραγματικής Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ONE)».⁽²⁰⁾

Έτσι, η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση, επρόκειτο να αποτελέσει ένα νέο σχηματισμό σε επίπεδο Ε.Ε. συντιθέμενο από ενιαίους κανόνες σχετικά με τη διακυβέρνηση και την εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων που θα «ολοκλήρωνε την Οικονομική και Νομισματική Ένωση» και θα καθιέρωνε ενιαίο κανονιστικό και ρυθμιστικό πλαίσιο για όλα τα κράτη μέλη του ευρώ στα πλαίσια της πρόληψης και της διαχείρισης κρίσεων.⁽²¹⁾

3.2 Η απαρχή της Ευρωπαϊκής Ενώσεως και το ενιαίο ρυθμιστικό πλαίσιο

Η απαρχή γίνεται ουσιαστικά με τη δημιουργία της Ευρωπαϊκής Αρχής

«Η εμπιστοσύνη προς τα πιστωτικά ιδρύματα κλονίστηκε, ενώ κατέστη σαφές ότι υπήρχε αλληλεξάρτηση μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων και των δημοσίων ταμείων των κρατών»

(15) Βλ. [iefimerida.gr](http://www.iefimerida.gr), 'Διάταγμα για διάλυση και της Τράπεζας Κύπρου προκαλεί πανικό στο νησί', <<http://www.iefimerida.gr/>> πρόσβαση 21/12/2015.

(16) Για ειδικές αναφορές στην τραπεζική κρίση στην Κύπρο, βλ. Bank for International Settlements-BIS, 'Quarterly Review 2013', <http://www.bis.org/publ/qrtrdf/r_qt1306.pdf> πρόσβαση 21/12/2015.

(17) Βλ. Κωνσταντίνος Στεφάνου, 'Από τη διάσωση κρατών στην εξογόνωση τραπεζών. Δικαιοπολιτική θεμελίωση και νομικά ερείσματα των ευρωπαϊκών μηχανισμών αλληλεγγύης' <<http://www.dsth.gr/>> πρόσβαση 21/12/2015

(18) Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 'Εσωτερική Αγορά 2014' <http://europa.eu/pol/pdf/slipbook/el/internal_market_el.pdf> πρόσβαση 21/12/2015.

(19) Βλ. Συμβούλιο Ευρωπαϊκής Ένωσης, 'Διαβιβαστικό Σημείωμα των συμπερασμάτων της Προεδρίας' <http://europa.eu/rapid/press-release_DOC-09-2_en.htm> πρόσβαση 21/12/2015.

(20) Βλ. Χρήστος Γκόρτσος, 'Η πορεία προς την Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση: Θεσμικές και κανονιστικές διαστάσεις και οι επιπτώσεις στην ανταγωνιστικότητα του ελληνικού τραπεζικού συστήματος' <<http://www.des.unipi.gr/>> πρόσβαση 21/12/2015.

(21) Βλ. χαρακτηριστικά European Commission, 'Memo/14/294, Banking Union: Restoring Financial Stability in the Eurozone 2014' <http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-294_en.htm> πρόσβαση 21/12/2015.

Εσωτερική Αγορά

Τραπεζών (EAT) (European Banking Authority - EBA), η οποία θεσπίστηκε με τον Κανονισμό 1093/2010 και αποτελεί ανεξάρτητη αρχή της Ε.Ε., επιφορτισμένη με το έργο της εξασφάλισης αποτελεσματικής προληπτικής ρύθμισης και εποπτείας στο σύνολο του ευρωπαϊκού τραπεζικού τομέα.⁽²²⁾

Η εν λόγω Αρχή, συστάθηκε με σκοπό τη συμβολή στην καθιέρωση ενιαίων ευρωπαϊκών κανόνων στον τραπεζικό τομέα (ενιαίου εγχειριδίου) και εναρμονισμένων εποπτικών κανόνων. Για το σκοπό αυτό, θεσπίζει δεσμευτικά τεχνικά πρότυπα και κατευθυντήριες γραμμές. Λογοδοτεί στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Οι στόχοι της αφορούν τη διατήρηση της χρηματοοικονομικής σταθερότητας στην Ε.Ε., τη διασφάλιση της ακεραιότητας, της αποδοτικότητας και της εύρυθμης λειτουργίας του τραπεζικού τομέα αλλά δεν αποτελεί εποπτικό όργανο ή φορέα.⁽²³⁾

Από τις ζυμώσεις που έλαβαν χώρα για τη διαμόρφωση των ενιαίων κανόνων σε όλη την Ε.Ε., προέκυψαν, τον Ιούνιο του 2013, νέες ρυθμίσεις, το λεγόμενο ενιαίο εγχειρίδιο κανόνων (Single Rulebook). Αποτελεί τη «ραχοκοκαλιά» της τραπεζικής ένωσης και καταλαμβάνει όλα τα πιστωτικά ιδρύματα στην Ε.Ε. Στους εν λόγω κανόνες συμπεριλαμβάνονται πρόνοιες για την πρόληψη-διαχείριση των προβληματικών πιστωτικών ιδρυμάτων, για τις κεφαλαιακές απαιτήσεις και την εγγύηση καταθέσεων.⁽²⁴⁾

Οι ενιαίοι αυτοί κανόνες αποτελούσαν στην ουσία δύο βασικά νομοθετήματα, τον Κανονισμό (ΕΕ) 575/2013 και την Οδηγία 2013/36/ΕΕ.

Ειδικότερα, με τον Κανονισμό (ΕΕ) 575/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26^{ης} Ιουνίου 2013, σχετικά με τις απαιτήσεις προληπτικής

εποπτείας για πιστωτικά ιδρύματα και επιχειρήσεις επενδύσεων και την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 648/2012», ή άλλως «CRR» (Capital Requirements Regulation), ρυθμίζεται η ενίσχυση της ποιότητας και ποσότητας της κεφαλαιακής βάσης των πιστωτικών ιδρυμάτων, η καθιέρωση εργαλείων προληπτικής ρυθμιστικής παρέμβασης, ο συντελεστής κάλυψης ρευστότητας (Liquidity Coverage Ratio), ο συντελεστής καθαρής σταθερής χρηματοδότησης (Net Stable Funding Ratio), ο συντελεστής μόχλευσης (Leverage Ratio) και η ενίσχυση της διαφάνειας με πρόσθετες απαιτήσεις δημοσιότητας.⁽²⁵⁾

Με την Οδηγία 2013/36/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26^{ης} Ιουνίου 2013, σχετικά με την πρόσβαση στη δραστηριότητα πιστωτικών ιδρυμάτων και την προληπτική εποπτεία πιστωτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων επενδύσεων, για την τροποποίηση της οδηγίας 2002/87/ΕΚ και για την κατάργηση των οδηγιών 2006/48/ΕΚ και 2006/49/ΕΚ, ή άλλως «CRD IV» (Capital Requirements Directive), ρυθμίζονται ζητήματα όπως η ελεύθερη εγκατάσταση και η ελεύθερη παροχή υπηρεσιών από τα πιστωτικά ιδρύματα, η προληπτική εποπτεία πιστωτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων επενδύσεων, η εταιρική διακυβέρνηση, οι πολιτικές αποδοχών και η καθιέρωση κεφαλαιακών αποθεμάτων ασφαλείας.⁽²⁶⁾

Θα πρέπει να λεχθεί επιπλέον ότι στα πλαίσια των ρυθμίσεων του Κανονισμού και της Οδηγίας, έχουν ληφθεί υπόψη και οι διεθνείς κανόνες της Επιτροπής της Τραπεζικής Εποπτείας της Βασιλείας και μέσω του Κανονισμού και της Οδηγίας, ενσωματώνονται στο ευρωπαϊκό δίκαιο οι κανόνες «Βασιλεία III» (Basel III), που ρυθμίζουν το κοινό εποπτικό πλαίσιο, για τα πιστωτικά ιδρύματα και τις επιχειρήσεις επενδύσεων. Υπογραμμίζεται επίσης ότι στον εν λόγω Κανονισμό και την Οδηγία προβλέπεται έκδοση πολυάριθμων πράξεων

«στον εν λόγω Κανονισμό και την Οδηγία προβλέπεται έκδοση πολυάριθμων πράξεων της Επιτροπής με τη μορφή Κανονισμών»

(22) Για την Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών βλ. <<http://www.eba.europa.eu/>> πρόσβαση 21/12/2015.

(23) Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 'Χάρτης Πορείας προς την Τραπεζική Ένωση' <http://ec.europa.eu/finance/general-policy/docs/committees/reform/20120912-com-2012-510_el.pdf> πρόσβαση 21/12/2015.

(24) Βλ. Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 'Τραπεζική Ένωση' <www.consilium.europa.eu/el/policies/banking-union> πρόσβαση 21/12/2015.

(25) Η. Λεγκός και Α. Λεβεντάκης, 'Οι Εξελίξεις στην Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση, πρόσβαση 21/12/2015.

(26) Η. Λεγκός και Α. Λεβεντάκης, 'Οι Εξελίξεις στην Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση, πρόσβαση 21/12/2015.

Η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση στην Εσωτερική Αγορά

της Επιτροπής με τη μορφή Κανονισμών (ή όπως χαρακτηριστικά ονομάζονται, «ρυθμιστικά και εκτελεστικά τεχνικά πρότυπα»), με την ενεργό συμμετοχή της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών που προαναφέρθηκε (European Banking Authority -EBA).⁽²⁷⁾

Στη συνέχεια, αναλύεται λεπτομερώς σε τι συνίσταται η λεγόμενη «Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση».

4. Οι «τρεις πυλώνες» της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ένωσης

4.1 Ο ενιαίος εποπτικός μηχανισμός (EEM) (Single supervisory mechanism - SSM)

Ο EEM αποτελεί στην ουσία σύστημα τραπεζικής εποπτείας, στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ένωσης. Ο εν λόγω μηχανισμός αποτελείται από την ΕΚΤ και τις εθνικές αρχές των κρατών μελών της Ε.Ε. που συμμετέχουν σε αυτόν. Πρόκειται σαφώς για άσκηση τραπεζικής εποπτείας, από την ΕΚΤ, στα συμμετέχοντα κράτη μέλη. Υπό το κάτωθι νομοθετικό πλαίσιο :

i.) τον Κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1024/2013 του Συμβουλίου, για την ανάθεση ειδικών καθηκόντων στην ΕΚΤ σχετικά με τη χρηματοοικονομική σταθερότητα και την εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων και
ii.) τον Κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1022/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1093/2010 σχετικά με τη σύσταση Ευρωπαϊκής Εποπτικής Αρχής (Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών) για την ανάθεση ειδικών καθηκόντων στην ΕΚΤ, σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1024/2013 του Συμβουλίου.⁽²⁸⁾

Αναφέρεται ότι ο EEM αποσκοπεί στη χρηματοπιστωτική σταθερότητα και στην κατ' επέκταση σταθερότητα στην Ευρώπη

συντελώντας στην οικονομική και νομισματική ολοκλήρωση της Ε.Ε.⁽²⁹⁾

Η εν λόγω εποπτεία της ΕΚΤ αφορά κατ' αρχήν τα λεγόμενα «σημαντικά πιστωτικά ιδρύματα», εκείνα δηλαδή τα οποία κρίνονται από την ΕΚΤ ως σημαντικά, αναφορικά με τους κινδύνους που ενδέχεται να επιφέρουν στην οικονομία ή στη χρηματοοικονομική σταθερότητα. Τα κριτήρια που τέθηκαν προκειμένου να αποφασισθεί από την ΕΚΤ, εάν ένα πιστωτικό ίδρυμα, πληροί ή όχι, την ιδιότητα του «σημαντικού», αφορούν, τη συνολική αξία των στοιχείων του ενεργητικού του, τη σημασία που έχει για την οικονομία του κράτους που έχει την έδρα του ή της ΕΕ, το φάσμα των διασυννοριακών του συναλλαγών, το αν έχει ζητήσει ή λάβει δημόσια χρηματοδότηση από τον ΕΜΣ ή από την Ευρωπαϊκή Διευκόλυνση Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΕΔΧΣ) καθώς και από το εάν αποτελεί ένα από τα τρία σημαντικότερα πιστωτικά ιδρύματα του κράτους στο οποίο ανήκει. Ακόμη και ένα από τα ανωτέρω κριτήρια αρκεί για να χαρακτηριστεί ένα πιστωτικό ίδρυμα ως σημαντικό και να υπαχθεί στη σχετική εποπτεία της ΕΚΤ. Όσον αφορά τα υπόλοιπα πιστωτικά ιδρύματα, η ΕΚΤ θα μπορεί οποτεδήποτε να τα θέσει υπό τον άμεσο εποπτικό έλεγχο της και θα συνεργάζεται με τα κράτη μέλη στα οποία ανήκουν. Σύμφωνα με τα στοιχεία, στην αρχή, επρόκειτο να εποπτεύει άμεσα περίπου 130 πιστωτικά ιδρύματα, τα οποία κρίθηκαν «συστημικά σημαντικά» και τα οποία αποτελούσαν περίπου το 85% του συνολικού ενεργητικού του τραπεζικού τομέα στη ζώνη του ευρώ.⁽³⁰⁾

Επισημαίνεται ότι το Νοέμβριο του 2014, βάσει των ανωτέρω ρυθμίσεων και του EEM, η ΕΚΤ κατέστη επίσημα η εποπτική αρχή για όλα τα πιστωτικά ιδρύματα των κρατών της ζώνης του ευρώ. Τα εν λόγω πιστωτικά

«επρόκειτο να εποπτεύει άμεσα περίπου 130 πιστωτικά ιδρύματα, τα οποία κρίθηκαν «συστημικά σημαντικά» και τα οποία αποτελούσαν περίπου το 85% του συνολικού ενεργητικού του τραπεζικού τομέα»

(27) Χρήστος Γκόρτσος, 'Η πορεία προς την Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση: θεσμικές και κανονιστικές διαστάσεις και οι επιπτώσεις στην ανταγωνιστικότητα του ελληνικού τραπεζικού συστήματος' <<http://www.des.unipi.gr/>> πρόσβαση 21/12/2015.

(28) Η. Λεγκός και Α. Λεβεντάκης, 'Οι Εξελίξεις στην Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση', πρόσβαση 21/12/2015.

(29) European Commission, 'Memo/14/294, Banking Union : Restoring Financial Stability in the Eurozone 2014', <http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-294_en.htm> πρόσβαση 21/12/2015.

(30) Η. Λεγκός και Α. Λεβεντάκης, 'Οι Εξελίξεις στην Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση', πρόσβαση 21/12/2015.

Εσωτερική Αγορά

ιδρύματα της ζώνης του ευρώ, είναι περίπου 5.500.⁽³¹⁾

Στα πλαίσια του EEM, διεξήχθη ήδη από την ΕΚΤ και η άσκηση για τη συνολική αξιολόγηση των ευρωπαϊκών πιστωτικών ιδρυμάτων (Comprehensive Assessment) με σκοπό τον καθορισμό των κινδύνων (Supervisory Risk Assessment), την αξιολόγηση των στοιχείων του ενεργητικού των πιστωτικών ιδρυμάτων (Asset Quality Review) και τον έλεγχο της αντίδρασης των πιστωτικών ιδρυμάτων σε ακραίες καταστάσεις, μέσω των «stress tests».⁽³²⁾

5.2 Ο ενιαίος μηχανισμός εξυγίανσης (EME) (Single Resolution Mechanism - SRM)

Ο EME στην ουσία θα διασφαλίζει ότι τυχόν αφερέγγυα πιστωτικά ιδρύματα θα εντοπίζονται και θα υπόκεινται σε εξυγίανση/διευθέτηση/εγκαθάρτιση με τρόπο ώστε να μη μετακυλιεται κόστος στους φορολογούμενους και να μη διαταράσσεται η χρηματοπιστωτική σταθερότητα. Ο EME θα λειτουργεί στα πλαίσια του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού ο οποίος προαναφέρθηκε. Παράλληλα, με τον EME, θα λειτουργεί και ένα Ενιαίο Συμβούλιο Εξυγίανσης καθώς και ένα Ενιαίο Ταμείο Εξυγίανσης.⁽³³⁾

Η ΕΚΤ θα υποδεικνύει κατά πόσο ένα πιστωτικό ίδρυμα αντιμετωπίζει δυσκολίες και θα πρέπει να υπαχθεί σε καθεστώς εξυγίανσης και το Συμβούλιο Εξυγίανσης θα αποφασίζει για την εξυγίανσή του και για τη μέθοδο εξυγίανσης. Οι αποφάσεις και η

υλοποίηση για τέτοιου είδους ζητήματα θα λαμβάνονται πιθανότατα εντός σαββατοκύριακου ώστε να μην διαταράσσεται η λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος.⁽³⁴⁾

Ειδικότερα, ο EME θα διέπεται από τον Κανονισμό του που βασιίζεται στις διατάξεις της Οδηγίας για την ανάκαμψη και την εξυγίανση των τραπεζών (Bank Recovery and Resolution Directive - BRRD). Σύμφωνα με τον εν λόγω Κανονισμό, ο μηχανισμός θα καλύπτει τα πιστωτικά ιδρύματα που εποπτεύονται από τον EEM, ενώ σε επίπεδο εθνικής εποπτείας/κρατών μελών θα υπάγονται μόνο πιστωτικά ιδρύματα που δεν έχουν υπαχθεί στην άμεση εποπτεία της ΕΚΤ. Στα πλαίσια της λειτουργίας του EME, θα διερευνάται αν υπάρχει «συστημικός κίνδυνος», εάν ένα πιστωτικό ίδρυμα αξιολογηθεί από την ΕΚΤ ότι διατρέχει κίνδυνο. Εφόσον ο κίνδυνος δεν θα κρίνεται συστημικός, τότε θα μπορούν να εφαρμοσθούν διάφοροι μέθοδοι για να εξέλθει της κρίσης, όπως π.χ. πώληση δραστηριοτήτων, καθιέρωση μεταβατικού ιδρύματος (όπως πχ. προσωρινή μεταβίβαση των «καλών» περιουσιακών στοιχείων), μέτρα διάσωσης με ίδια μέσα/ «bail in» κτλ.⁽³⁵⁾

Αναφορικά με το Ενιαίο Ταμείο Εξυγίανσης, το οποίο επίσης θα λειτουργεί στα πλαίσια του EME, θα συνεισφέρουν σε αυτό όλα τα πιστωτικά ιδρύματα των κρατών μελών που συμμετέχουν. Θα διατηρεί περίπου ποσά πενήντα πέντε δισεκατομμυρίων ευρώ και εφόσον χρειασθεί θα μπορεί να λαμβάνει δάνεια, με απόφαση του Ενιαίου Συμβουλίου Εξυγίανσης, από το οποίο θα διοικείται.⁽³⁶⁾

«Η ΕΚΤ θα υποδεικνύει κατά πόσο ένα πιστωτικό ίδρυμα αντιμετωπίζει δυσκολίες και θα πρέπει να υπαχθεί σε καθεστώς εξυγίανσης και το Συμβούλιο Εξυγίανσης θα αποφασίζει για την εξυγίανσή του και για τη μέθοδο εξυγίανσης»

(31) European Commission, 'Memo/14/294, Banking Union: Restoring Financial Stability in the Eurozone 2014' <http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-294_en.htm> πρόσβαση 21/12/2015.

(32) Βλ. ΕΚΤ, 'Ετήσια Έκθεση 2013', <<https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/annrep/ar2013el.pdf>> και 'Συγκεντρωτική Έκθεση σχετικά με τη συνολική Αξιολόγηση 2014', <<https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/aggeregaterportonthecomprehensiveassessmentexsum201410.el.pdf>> πρόσβαση 21/12/2015.

(33) European Commission, 'Memo/14/294, Banking Union : Restoring Financial Stability in the Eurozone 2014' <http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-294_en.htm> και ΕΚΤ, 'Ετήσια Έκθεση 2013', <<https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/annrep/ar2013el.pdf?fb7e1c38bdcebbd3480a78e915866c20>> πρόσβαση 21/12/2015.

(34) Χρήστος Γκόρτσος, 'Η πορεία προς την Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση: θεσμικές και κανονιστικές διατάξεις και οι επιπτώσεις στην ανταγωνιστικότητα του ελληνικού τραπεζικού συστήματος' <<http://www.des.unipi.gr/>> πρόσβαση 21/12/2015.

(35) Η. Λεγκός και Α. Λεβεντάκης, 'Οι Εξελίξεις στην Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση', <<file:///C:/Users/user/Downloads/Developments-in-the-European-Banking-Union.pdf>> πρόσβαση 21/12/2015.

(36) Η. Λεγκός και Α. Λεβεντάκης, 'Οι Εξελίξεις στην Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση', <<file:///C:/Users/user/Downloads/Developments-in-the-European-Banking-Union.pdf>> πρόσβαση 21/12/2015.

Η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση στην Εσωτερική Αγορά

Επισημαίνεται ότι κράτη μέλη που δεν αποτελούν μέρος της Ευρωζώνης, θα μπορούν να συμμετέχουν στον ΕΜΕ, μέσω σύναψης ειδικών συμφωνιών στενής συνεργασίας.

4.3 Εγγύηση καταθέσεων

Στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ένωσης, θα λειτουργεί και ο μηχανισμός εγγύησης καταθέσεων. Το υπάρχον σύστημα εγγύησης καταθέσεων (ΣΕΚ), προστατεύει τις καταθέσεις μέχρι το ύψος των €100.000. Αυτό θα κρίνεται στα πλαίσια κάθε ξεχωριστού πιστωτικού ιδρύματος, ανά πελάτη (δηλ. ανά καταθέτη, ανά πιστωτικό ίδρυμα). Ο σκοπός της ρύθμισης είναι να διαφυλάξει τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος και να πατάξει τη μαζική ειροή καταθέσεων/ φυγή κεφαλαίων που παρατηρείται τα τελευταία έτη⁽³⁷⁾ και εξαιτίας του φόβου της πτώχευσης των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Με την Οδηγία 2014/49/ΕΕ της 16^{ης} Απριλίου 2014, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, περί των συστημάτων εγγύησης των καταθέσεων, καταργούνται οι Οδηγίες 94/19/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και η Οδηγία 2009/14/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου.

Σύμφωνα με το κείμενο της εν λόγω Οδηγίας «...αποτελεί ουσιώδες μέσο για την εγκαθίδρυση της εσωτερικής αγοράς, τόσο όσον αφορά την ελευθερία εγκατάστασης όσο και την ελεύθερη παροχή χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, στον τομέα των πιστωτικών ιδρυμάτων, με την ταυτόχρονη ενίσχυση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος και της προστασίας των καταθετών. Λόγω του κόστους που συνεπάγεται για την οικονομία στο σύνολό της, η πτώχευση ενός πιστωτικού ιδρύματος και των αρνητικών της επιπτώσεων στη χρηματοπιστωτική σταθερότητα και την εμπιστοσύνη των καταθετών, δεν θα πρέπει μόνο να προβλέπεται η αποζημίωση των

καταθετών, αλλά και να παρέχεται στα κράτη μέλη επαρκής ευελιξία, ώστε να μπορούν τα ΣΕΚ να εφαρμόζουν μέτρα για τον περιορισμό της πιθανότητας μελλοντικής άσκησης αξιώσεων κατ' αυτών».

Η πληρωμή των καταθετών ορίζεται στην παρούσα φάση στην αποκλειστική προθεσμία των είκοσι ημερών, ενώ υπάρχει πρόνοια για σταδιακή μείωσή της σε επτά ημέρες, μέχρι το 2025.⁽³⁸⁾

Πρέπει να αναφερθεί ότι, αναλόγως των κινδύνων που αναλαμβάνει ένα πιστωτικό ίδρυμα, θα πρέπει να διατηρεί και τα ανάλογα κεφάλαια για τον εν λόγω σκοπό. Το ύψος των κεφαλαίων, προκειμένου να είναι καλυμμένες οι καταθέσεις θα πρέπει να ανέρχεται περίπου στο 0,8% των καλυπτομένων καταθέσεων, σε κάθε κράτος μέλος, μέχρι το 2025. Εάν και αυτός ο τρόπος αποδειχθεί ατελέσφορος, θα υπάρχει δυνατότητα προσφυγής σε εναλλακτικούς τρόπους χρηματοδότησης από δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς, ή καταφυγής σε εθελοντικό μηχανισμό αμοιβαίου δανεισμού, στα πλαίσια όμως ΣΕΚ, από άλλες χώρες της Ε.Ε.⁽³⁹⁾

4.4 Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ)

Ως καταδείχθηκε από την ανωτέρω ανάπτυξη, η ΕΚΤ, κατέχει ξεχωριστή θέση στο σύστημα της οργάνωσης του χρηματοπιστωτικού συστήματος και στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ένωσης. Η αποστολή της αφορά τη διαφύλαξη της σταθερότητας των τιμών εντός της Ε.Ε., τον έλεγχο των τιμών του πληθωρισμού, τη διαφύλαξη της σταθερότητας του δημοσιονομικού συστήματος, την εποπτεία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και τη γενικότερη χάραξη και άσκηση οικονομικής και νομισματικής πολιτικής της Ε.Ε.⁽⁴⁰⁾

«προστατεύει τις καταθέσεις μέχρι το ύψος των €100.000»

(37) Βλ. Ειδική Μόνιμη Επιτροπή Θεσμών και Διαφάνειας της Βουλής των Ελλήνων, Χρήστος Γκόρτσος, 'Διαφάνεια - Offshore Εταιρείες', (youtube, 2013), <www.youtube.com/watch?v=SNJGnBz-dk4> πρόσβαση 21/12/2015.

(38) Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 'Τραπεζική Ένωση, Συστήματα Εγγύησης Καταθέσεων', <<http://www.consilium.europa.eu/el/policies/banking-union/single-rulebook/deposit-guarantee-schemes/>> πρόσβαση 21/12/2015.

(39) European Commission, 'Memo/14/294, Banking Union: Restoring Financial Stability in the Eurozone 2014' <http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-294_en.htm> πρόσβαση 21/12/2015.

(40) ΕΚΤ, <www.ecb.europa.eu> πρόσβαση 21/12/2015.

Εσωτερική Αγορά

Αποτελεί θεσμικό όργανο της Ε.Ε. και σε συνεργασία με τις εθνικές Κεντρικές Τράπεζες (ΕθνΚΤ) των κρατών μελών που έχουν υιοθετήσει ως νόμισμα το ευρώ, αποτελούν μαζί το Ευρωσύστημα (Eurosystem). Επίσης, συνεργάζεται στενά με τις ΕθνΚΤ όλων των κρατών μελών, στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ), (European System of Central Banks - ESCB), το οποίο περιλαμβάνει και τις ΕθνΚΤ που δεν έχουν ως νόμισμα το ευρώ.⁽⁴¹⁾

Η ΕΚΤ έχει ως αρμοδιότητες τον καθορισμό των βασικών επιτοκίων για την ευρωζώνη και τον έλεγχο της προσφοράς του χρήματος, για τη διαφύλαξη της σταθερότητας των τιμών. Επίσης, την αγορά ή πώληση νομισμάτων, τη διαχείριση των συναλλαγματικών αποθεματικών της ευρωζώνης, την παροχή άδειας στις ΕθνΚΤ να εκδίδουν χαρτονομίσματα του ευρώ, την παρακολούθηση των τάσεων των τιμών, την εποπτεία της ομαλής λειτουργίας των συστημάτων πληρωμών, την αξιολόγηση του κινδύνου αναφορικά με τη σταθερότητα των τιμών, την άσκηση εποπτείας των κεφαλαιαγορών και των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Συντονίζει όλες τις διαδικασίες, αναφορικά με το ενιαίο κοινό νόμισμα του ευρώ, εντός της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ) (Economic and Monetary Union - EMU).⁽⁴²⁾

Με την καθιέρωση του νέου τραπεζικού συστήματος η ΕΚΤ ανάγεται ταυτόχρονα σε ανώτατη νομισματική αρχή, καθώς και σε ανώτατη εποπτική αρχή.

Η ΕΚΤ κατά την άσκηση των καθηκόντων της είναι απολύτως ανεξάρτητη, αλλά έχει υποχρέωση λογοδοσίας στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Θα πρέπει να αναφέρουμε ότι σε όλα τα κράτη μέλη, λειτουργεί μια Κεντρική Τράπεζα, με διαφορετική ονομασία σε καθένα από αυτά, η οποία εποπτεύεται από την ΕΚΤ.

5. Η κριτική στο θεσμό της Ευρωπαϊκής τραπεζικής ενώσεως

Πέραν των όσων στοιχείων εμπεριέχονται στη μέχρι τώρα μελέτη και υποδηλώνουν τη θετική εξέλιξη με τη δημιουργία του θεσμού της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ενώσεως, ένα τόσο «ριζοσπαστικό»⁽⁴³⁾ εγχείρημα και ιδίως στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Εσωτερικής Αγοράς, δεν θα μπορούσε να μην έχει υποστεί γόνιμη κριτική.

Η πιο ουσιαστική επιφύλαξη αφορά την επιλογή της ΕΚΤ ως του αρμοδίου εποπτικού οργάνου στην Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση. Υποστηρίζεται σθεναρά ότι ένα όργανο το οποίο είναι επιφορτισμένο να χαράσσει και να ασκεί τη νομισματική πολιτική εντός της Ε.Ε. δεν μπορεί παράλληλα να είναι το αρμόδιο για να ασκεί και τις εποπτικές λειτουργίες εντός του ίδιου συστήματος. Υπό αυτή την έννοια, η νομισματική αρχή δεν δύναται να αποτελεί ταυτόχρονα και εποπτική αρχή, διότι αυτό θα συνιστούσε σύγκρουση συμφερόντων και θα έθετε σε αμφισβήτηση το ρόλο της ΕΚΤ στη διαφύλαξη της σταθερότητας των τιμών. Κράτη όπως η Γερμανία, η Αυστρία και εν μέρει η Γαλλία, δεν γνωρίζουν σύστημα σε εθνικό επίπεδο όπου η ίδια ανεξάρτητη αρχή, να αποτελεί ταυτόχρονα και νομισματική και εποπτική αρχή στα πλαίσια των πιστωτικών ιδρυμάτων τους.⁽⁴⁴⁾

Υποστηρίζεται επίσης ότι η ΕΚΤ δεν διαθέτει εντολή από τις Ευρωπαϊκές Συνθήκες για άσκηση γενικευμένης τραπεζικής εποπτείας, παρά μόνο εξαιρετικά. Επιπροσθέτως, στην εν λόγω προβληματική τίθενται συγκεκριμένα ερωτήματα, όπως π.χ. το κατά πόσο θα ήταν δυνατό η ΕΚΤ να αυξήσει τα

«Υποστηρίζεται σθεναρά ότι ένα όργανο το οποίο είναι επιφορτισμένο να χαράσσει και να ασκεί τη νομισματική πολιτική εντός της Ε.Ε. δεν μπορεί παράλληλα να είναι το αρμόδιο για να ασκεί και τις εποπτικές λειτουργίες»

(41) European Central Bank, 'Audit Chapter for the Eurosystem/ESCB and the Single Supervisory Mechanism', <http://www.ecb.europa.eu/ecb/pdf/orga/2013_Eurosystem_ESCB_Audit_Charter.pdf> πρόσβαση 21/12/2015.

(42) ΕΚΤ, <www.ecb.europa.eu> πρόσβαση 21/12/2015.

(43) Nicolas Véron, 'Europe's Radical Banking Union', <http://bruegel.org/wp-content/uploads/imported/publications/essay_NV_CMU.pdf> πρόσβαση 21/12/2015.

(44) Χρήστος Γκόρτσος, 'Παρατηρητήριο για την Κρίση 2014', <<http://crisisobs.gr/2014/04/sinentefxi-tou-kathigiti-christou-geortsou-geNIKou-grammatea-tis-ellinikis-enosis-trapezon-sto-paratirithio-gia-tin-krisi/>> και Χρήστος Γκόρτσος, 'Η πορεία προς την Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση: θεσμικές και κανονιστικές διαστάσεις και οι επιπτώσεις στην ανταγωνιστικότητα του ελληνικού τραπεζικού συστήματος' <<http://www.des.unipi.gr/>> πρόσβαση 21/12/2015.

Η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση στην Εσωτερική Αγορά

τραπεζικά επιτόκια (υπό την ιδιότητά της ως νομισματική αρχή), γνωρίζοντας (ως εποπτική αρχή) ότι υπάρχουν πιστωτικά ιδρύματα που δεν μπορούν να ανταποκριθούν στην εν λόγω επιταγή.⁽⁴⁵⁾

Περαιτέρω, επειδή οι εξαγορές και οι συγχωνεύσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων θα εποπτεύονται πλέον από την ΕΚΤ, η οποία θα πρέπει να τις εγκρίνει, όπως έχει διαφανεί από τις τελευταίες εξελίξεις, αυτό θα οδηγήσει σε συρρίκνωση του τραπεζικού τομέα και μείωση του αριθμού των πιστωτικών ιδρυμάτων στην Ευρωζώνη. Αυτό σημαίνει αυτόματα και μεγαλύτερη συγκέντρωση του ευρωπαϊκού τραπεζικού συστήματος.⁽⁴⁶⁾

Κριτική όμως έχει ασκηθεί και αναφορικά με το Ενιαίο Ταμείο Εξυγίανσης το οποίο θα πρέπει να χρηματοδοτηθεί από τα κράτη της Ευρωζώνης με ποσό περίπου πενήντα πέντε δισεκατομμυρίων ευρώ, το οποίο θα πρέπει να δοθεί στο Ταμείο μέσα σε περίπου οκτώ έτη. Υποστηρίζεται λοιπόν αφενός ότι το χρονικό διάστημα που θα συγκεντρωθούν τα εν λόγω χρήματα είναι ιδιαίτερος μεγάλο, ενώ είναι επιτακτική ανάγκη να δοθούν σε πολύ συντομότερο διάστημα και αφετέρου ότι το εν λόγω ποσό είναι εξαιρετικά μικρό, αν αναλογισθεί κανείς τις πραγματικές ανάγκες εν μέσω της οικονομικής κρίσης.⁽⁴⁷⁾ Ωστόσο, όλοι εύχονται ο νέος θεσμός να λειτουργήσει ευεργετικά, τόσο για τα πιστωτικά ιδρύματα όσο και για την ευρύτερη οικονομία, αλλά και για την οικονομική ανάκαμψη στις χώρες της Ευρωζώνης.

Επίλογος

Στα πλαίσια της παρούσας έρευνας, παρουσιάστηκε ο θεσμός της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ενώσεως και συγκεκριμένα σε τι

συνίσταται, πώς ρυθμίζεται και τι φιλοδοξεί να πραγματώσει, ενώ αναλύθηκε το πώς προέκυψε και γιατί θεωρήθηκε επιτακτική η ανάγκη θεσμοθέτησής της. Αναλύθηκε επίσης το ενιαίο πλαίσιο αναφορικά με τη διακυβέρνηση και την εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων που καθιερώθηκε στο πλαίσιο της ολοκλήρωσης της Εσωτερικής Αγοράς. Περαιτέρω, αναδείχθηκε ο ρόλος της ΕΚΤ η οποία ανέλαβε την εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων της Ε.Ε. Παρουσιάστηκε το φαινόμενο της σύγχρονης παγκόσμιας οικονομικής κρίσης που ξεκίνησε με την κατάρρευση της Lehman Brothers και το οποίο συνεχίζει να επηρεάζει δυσμενώς τα κράτη μέλη της Ευρωζώνης, τα πιστωτικά ιδρύματα και την ευρύτερη οικονομία και καταδείχθηκε πώς αυτό συντέλεσε στη δημιουργία της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ενώσεως. Περαιτέρω, αναδείχθηκε το ενιαίο πλαίσιο κανόνων (Single Rulebook) και ο Κανονισμός (ΕΕ) 575/2013 και η Οδηγία 2013/36/ΕΕ που αποτελούν τη βάση της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ενώσεως. Αναλύθηκαν οι «τρεις πυλώνες» της Τραπεζικής Ένωσης δηλ. ο Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός, ο Ενιαίος Μηχανισμός Εξυγίανσης και η εγγύηση τραπεζικών καταθέσεων. Παρουσιάστηκε επίσης η κριτική στη δημιουργία της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ενώσεως. Αναφορικά με τις επιφυλάξεις και τις ανησυχίες που διατυπώνονται για το νέο θεσμό, μπορεί να λεχθεί πως μόνο η πορεία της τραπεζικής ενώσεως στο πλαίσιο της Ε.Ε. μπορεί να καταδείξει αν πράγματι θα διασφαλισθούν οι αρχές που διακηρύχθηκαν και αν και σε ποιο βαθμό θα ικανοποιηθούν τελικώς οι σκοποί της.

••••

«θα οδηγήσει σε συρρίκνωση του τραπεζικού τομέα και μείωση του αριθμού των πιστωτικών ιδρυμάτων στην Ευρωζώνη»

(45) Zhang Danhong, Άρης Καλλιμιτζής, 'Η ΕΚΤ αναλαμβάνει εποπτικά καθήκοντα' <<http://www.dn.com>> πρόσβαση 21/12/2015

(46) Βλ. Χρήστος Γκόρτσος, 'Η πορεία προς την Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ένωση: θεσμικές και κανονιστικές διαστάσεις και οι επιπτώσεις στην ανταγωνιστικότητα του ελληνικού τραπεζικού συστήματος' <<http://www.des.unipi.gr>> πρόσβαση 21/12/2015

(47) Γιάννης Παπαδημητρίου, 'Έγκώμα και Κριτική για την Τραπεζική Ένωση' <<http://www.dn.com>> πρόσβαση 21/12/2015.